

ΕΣΤΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΑΔΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ. _____

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

1884

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ₪Ρ. 6 - ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ₪Ρ. 8

ενηλ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολιτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΑΘΗΝΗΣ

Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γραφείον της 'Εστίας: 'Επι της Λεωφόρου Πανεπιστημίου, 38.

1884

ἜΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΖ'

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1. Ἰανουαρίου ἕως τοῦ καὶ εἰς Ἰησίου — Γραφεῖον ἡμεῶν. Ἐπι τῆς λαοφ. Παικιστηρίου 50.

25 Μαρτίου 1894

25 ΜΑΡΤΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

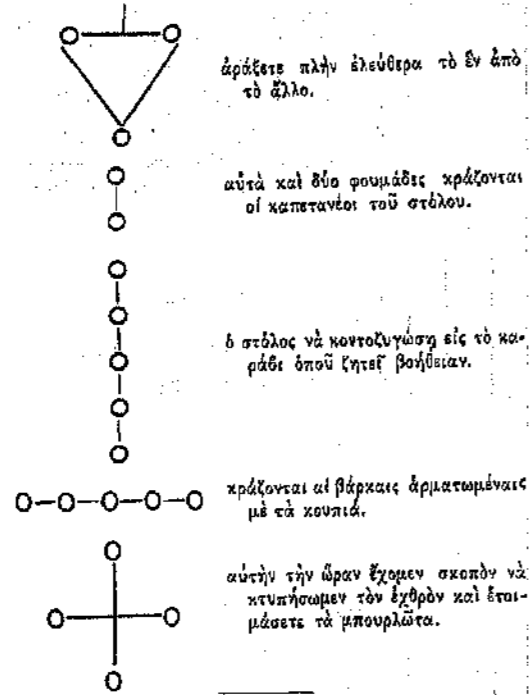
Τῇ 25 Μαρτίου τοῦ 1821 ὑψούτο ἐν τῇ Ἁγίᾳ Λαύρᾳ τῆς ἐπαναστάσεως ἡ ἱερὰ σημαία. Ὡς σήμερον, πρὸ ἐξήκοντα τριῶν ἐτηρῶν ἐκρότησε τοῦ μεγάλου ἀγῶνος τὸ κυροβόλον, βροντώδης κατὰ τῆς τυραννίας διαμαρτυρήσις, ἡ δ' ἀντήχησις αὐτοῦ συνεκίνησε τὸν κόσμον συμπαντα. Οἱ λαοὶ ἐκθαμβοὶ ἐθεώντο τὴν ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ ἁγίου διαφλεγομένην ἐκείνην δρᾶκα τῶν μαχητῶν, ἧτις διὰ θαυμάτων ἀνδρείας καὶ καρτερίας μετὰ ὑπερφῶ μακρὸν ἀγῶνα ἀπεδίωξε τὸν τύραννον, καὶ ἐπὶ ἐλευθέρου ἐδάφους ὑπὸ ἀκτινοβόλον οὐρανὸν ἐκυμάτισεν ἡ κυανόλευκος. Ἀλλὰ τὰ τέκνα ἐκείνων ναχελῶς ὑπὸ τὴν σκιάν αὐτῆς ἀπολαύοντα τῆς ἐλευθερίας, ἠμνημόνησαν τῶν πατέρων αὐτῶν. Ἐνῶ δὲ οὐδὲν δύνανται ὑπὲρ τῶν τὰ πάντα δυναθέντων ὑπὲρ αὐτῶν ἢ μόνον γὰ γενναίως τὴν μνήμην τῶν, οὐδέ τοῦτο ἐπραξάν, καὶ ταῦτα ἐνῶ ἐνδελχεῖς εἶδει ἢ ἀνακαλῶσι καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχουσι τὰ μεγάλα ἐκείνων παραδείγματα καὶ τὴν μεγάλην ἐντολήν, ἣν ἐκλήροδοτήσαν αὐτοῖς ἀποθανόντες. Εὐτυχῶς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δύο ἔργα τῶν Ἀθηνῶν σωμάτεια, ὁ φιλολογικὸς Σύλλογος Π α ρ ν ἄ σ σ ὀ ς καὶ ἡ Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἐταιρία τῆς Ἑλλάδος, ἐν κοινῷ πόθῳ συναγτηθέντα, ἔλαβον τὴν ἀρχεβουλίαν τοῦ παγκυρισμοῦ τῆς 25 Μαρτίου, ἐπετείου τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, δι' ἐκθέσεως ἀντικειμένων ἱστορικῶν ἐχόντων σχέσιν πρὸς τοὺς ἐνδόξους ἀνδρας τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν. Καὶ ἀπὸ τῆς σήμερον ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Πολυτεχνείου εἰς κοινὴν θέαν παρέχονται αἱ εἰκόνες τῶν ἀγωνιστῶν καὶ φιλελλήνων καὶ τῶν παντοειδῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγωνισαμένων ὅπλα ἐφ' ὧν ναπὸν ἔτι εἶνε τὸ ἀποτύπωμα τῶν γενναίων χειρῶν, αἵτινες ἐν στιγμαίς ἡρωϊσμοῦ ἐκράτησαν αὐτά, σημαῖαι ἠμίκαυστοι καὶ σφαιρότρητοι ἐν ταῖς πτυχαῖς αὐτῶν περιφυλάττουσαι τὸ τελευταῖον ψυχρράγημα τῶν μαρτύρων ἢ τὸν ἠχηρὸν ἀλαλαγμὸν τῶν νικητῶν, ἔγγραφα αὐτόγραφα παλμοῦ καὶ πόθους σφοδροῦς ἐγκλειόμενα, ἀκροστόλια τῶν ἡρωϊκωτάτων πλοίων, τῆς ναυαρχίδος τοῦ Μιαούλη, τοῦ πλοίου τῆς Μπουμπουλίνας, τῶν Ἰομπαζαίων κλ. τηρούντα ἐτι τὴν φριλάσιν τῆς διὰ μέσου τοῦ κινδύνου παρελάσεως καὶ τοῦ βολίου τῶν ἐκσφενδονωμένων σφαιρῶν, ἐπιπλα ἄτινα ἠγγισίαν, ἔφαισαν αἱ χεῖρες τῶν μεγάλων πατέρων ἐνῶ ἐμερίμων περὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς Ἑλλάδος, ταπεινοὶ ἀλλὰ πολύτιμοι συμπαράσταται τῶν μεγάλων τῶν ἰδεῶν. Ὅποῖος ἐνθουσιασμός, ὅποια φιλοπατρία, ὅποια ἔξαρσις πρὸς μεγάλας σχέψεις καὶ μεγάλα ἔργα καταλαμβάνει τὸν παριστάμενον ἐν μέσῳ τοῦ μεγάλου Ἀγῶνος ἀναβιόοντος! Ἄς ἀναπνεύσωμεν τὴν ζεῖδωρον ταύτην ἀτμόσφαιραν τοῦ 1821, ἵνα ἐπιρρώσωμεν τὸ κατακατεπτωκὸς ἡμῶν φρόνημα, ἵνα ἐμφορηθῶμεν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς φιλοπατρίας, τῆς μεγάλης ἐκείνης γενεᾶς, διότι τούτων μάλιστα δεόμεθα ὅπως δυναθῶμεν νὰ ἐκτελέσωμεν τὴν κληροδοτηθεῖσαν ἡμῖν ἐντολήν, καὶ ὡς οἱ πατέρες παρέδωκαν ἡμῖν πατρίδα ἐλευθέραν, καὶ ἡμεῖς παραδώσωμεν τοῖς ἀπογόνοις οὐκ ἐλάσσω ἀλλὰ πλείω καὶ ἀρείω ἢ ὅσην παρεδέξαμεθα.

ΤΜΗΜΑ Δ'.

Παντοειδῆ ἀντικείμενα.

Ἔσα τῶν ἐκθεμάτων δὲν ὑπήγοντο εἰς τι τῶν τριῶν ἄλλων τμημάτων περιελήθησαν ἐν τῷ παρόντι, ὥστε καὶ κατὰ τὸ ποσὸν καὶ κατὰ τὴν ποιότητα μάλιστα κατέστησαν τοῦτο πλουσιώτατον, ἀλλὰ καὶ δυσσεξερεύνητον ἄμα. Ὅθεν ἀδύνατος ἀποβαίνει πᾶσα περιγραφή τῶν ἐν αὐτῷ περιλαμβανομένων ἄνευ ἰδιαιτέρας τινὸς ὑποδιαίρεσως, ἣν ἐπιχειροῦμεν ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν ναυτικῶν, μεταβαίνοντες εἰς τὰ ἐνδύματα, κατόπιν εἰς τὰ κειμήλια καὶ λοιπὰ μικρὰ ἀντικείμενα, ἔπειτα εἰς τὰ μετάλια, παράσημα καὶ σφραγίδας καὶ τελευταῖον εἰς ἀντικείμενα ὅπως ἰδιόρρυθμα.

Ἐν τοῖς ναυτικοῖς ἐξίχουσιν ἰδίως τὰ ἀκρόπρωρα διαφόρων πλοίων τοῦ Ἁγῶνος. Αὐτὸ τὸ περιχρυσὸν ξόανον, ὅπερ ἐκόσμηε τὴν πρῶραν τῆς ναυαρχίδος τοῦ Μισούλη, προβάλλει ἔτι ἀκτινοβόλον ὑπὸ τὴν σκέπην ἑλληνικῆς σημαίας, περιεστοιχισμένον ὑπὸ σωροῦ τρομπονίων καὶ τουφεκίων νησιωτικῶν. Δεξιόθεν αὐτοῦ ἡ Ἄρης τῆς Καρτερίας, τοῦ πρώτου ἐκείνου ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου, τείνει ἔτι φοινικὸν τὸ ξύλινον ξίφος ἀλλ' ἀπέριψε πρὸ πολλοῦ σεσηπυῖαν τὴν ἀσπίδα του. Τὸ ἀκρόπρωρον τῆς Μπουμπουλινᾶς αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ βανύσως ἐξεργασμένον, παρεμορφώθη ἔτι ἐκ τοῦ σάρακος καὶ τοῦ χρόνου ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἡ θεὰ αὐτοῦ εἰς πολλῶν παιδίων τὰς ψυχὰς θὰ ἐμποίησεν κρυπτόν τινα τρόμον, ἐνθιμίζουσα τὰς Δράκαινας καὶ τὰς Γοργόνας τῶν παραμυθίων. Τὰ λοιπὰ ξάνα σεσηπῶτα

κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦσαν ἀνήκον τὸ μὲν εἰς τὴν Θεμιστοκλή τῶν ἀδελφῶν Τομπάζη, τὸ δὲ εἰς τὸν Περικλῆ τοῦ Μέξη, τὸ ἕτερον εἰς τὸν Ἐπαμεινώνδα τοῦ Σπετσιώτου Κ. Μπάμπα καὶ τὴν τελευταῖον εἰς τὸν Ἰάσωνα Σ. Ν. Μπουντούρη. Καλῶς διατηρεῖται μόνον τὸ τοῦ Θεμιστοκλή τοῦ Α. Κρισζῆ.

Ἀκρόπρωρον τῆς ναυαρχίδος τοῦ Μισούλη.

Ἀπεικονίσματα τῶν ἀκρόπρωρων τῆς ναυαρχίδος τοῦ Μισούλη καὶ τῆς Καρτερίας βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἄλλα τῶν ἐνδιαφέροντα.

Ἐκτὸς δὲ τῶν ξόανων τούτων ἐκθέτει ὁ μὲν ὑποναύαρχος Σαχίνης τὰ ἀνάγλυφα τῆς πρύμνης τοῦ Μιλτιάδου πλοίου τοῦ Γ. Σαχίνη

Ἀκρόπρωρον τοῦ πρώτου ἀτμοπλοίου «Καρτερίας» τοῦ Ἀστιγῆος.

ὁ δὲ κ. Ἐλευθ. Στ. Μπουντούρης ἐξ Ὑδρας ἀποστέλλει ὁμοίωτον τοῦ σκελετοῦ τῆς Παράλου ἡς μέγεθος μικρᾶς λέμβου ἐξεργασμένον.

Ἐν τοῖς ναυτικοῖς ἄξια προσοχῆς εἶνε διάφορα τηλεσκόπια τῆς θαλάσσης, ἀνήκοντα εἰς ἐπιφανεῖς ναυτικούς. Εὐρίσκομεν ἐν αὐτοῖς δύο τοῦ ναυάρχου Μισούλη, ἕτερα δύο τοῦ Ἐμ. Τομ-

πάζη, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐν ἐδωρήθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ἀστιγῆος, ἐν μέγιστον τοῦ Γ. Κουντουριώτου καὶ τὸ περιεργότατον, τοῦ Λάμπρου Κατζῶνη τὸ παλαιὸν τηλεσκόπιον, δι' οὗ κατώπτευε τὰ ἐχθρικά πλοία.

Δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν δύο ναυτικὰς σάλπιγγας σταλείσας ἐξ Ὑδρας ὑπὸ τοῦ κ. Ἐλ. Στ. Μπουντούρη, ὧν ἡ ἑτέρα ἀνήκεν εἰς τὸν πλοίαρχον Θεοχάρη τῆς Παράλου. Τὴν Παράλου ἡ οἰκογένεια Μπουντούρη προσήνεγκεν ὅπως μεταβληθῆ εἰς πυρπολικόν, ἐκυβέρνησα δ' αὐτὸ ὁ Θεοχάρης κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Γέροντα, 24 αὐγ. 1824, ὅποτε ἐπυρπόλησε

μεγάλην τουρκικὴν φρεγάδα. Ἐπανελθὼν κατόπιν εἰς Ὑδραν ὁ ἀνδρῆος πυρπολητῆς ἐδωρήσατο τοῖς ἰδιοκτηταῖς τῆς Παράλου εἰς ἀνάμνησιν τὸ ἄνθημα τοῦ σκάφους αὐτῆς, οὗ ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, τὴν ναυτικὴν σάλπιγγα, τρομπανίνα, δι' ἧς ἔδωκε τὰ τελευταῖα παραγγέλματα, καὶ τεμάχιον ἐκ τῆς τουρκικῆς σημαίας τῆς πυρποληθείσης φρεγάδος. Ὁ αὐτὸς ἀποστέλλει καὶ σφαιραν τουρκικὴν πεσοῦσαν ἐντὸς τοῦ πλοίου Ἰάσωνος, ἣν τὸ πλήρωμα ἀπέδεχθη μετ' ἱρωνικῶν κραυγῶν.

Μεταξὺ τῶν κειμηλίων ἀναγράφωμεν τὸν δακτύλιον τῶν Φιλικῶν, οὗχί τῶσον ἐπὶ πολυτελεῖα ἐξέχοντα ἀλλ' ἔχοντα τοῦτο τὸ ἰδιάζον ὅτι ὁ λίθος αὐτοῦ διανοιγεται καὶ ἡ στεφάνη φαίνεται ἐνδον κοίτη, ἵνα περιλαμβάνῃ ἴσος ὄξυ δηλητήριον διὰ πᾶσαν ἐνδεχομένην δυσχερῆ περίπτωσιν, ἐν ἣ θὰ εὐρίσκετο ὁ φέρων αὐτὸ ἑταῖρος.

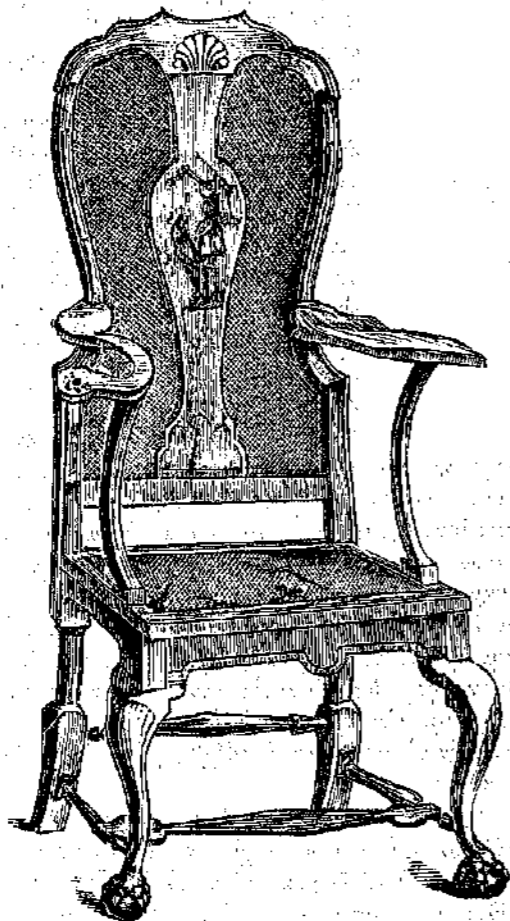
Τὸ Ἀπομαχικὸν ταμίον ἐκθέτει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸ ὠρολόγιον τοῦ Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου καὶ τὸ τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτη, ἔχομεν δ' ἔτι καὶ τρίτον ὠρολόγιον, ἐκτιθέμενον ὑπὸ τῆς Κυρίας Ἀννης Ἀ. Μίχου, τὸ τοῦ Ὀδυσσεῶς Ἀνδρούτζου δωρηθέν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Δ. Ὑψηλάντου. Ἡ αὐτὴ ἐκθέτει καὶ τὸν δακτύλιον τοῦ Ἀνδρούτζου καὶ τρεῖς θαυμασίους ἰμμηδες δωρηθέντες αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασσα. Ἐχομεν δὲ καὶ δεκάδα ταμβάκοθκῶν, ὧν ἡ τοῦ Λ. Κουντουριώτου περιέχει ἔτι καὶ ταμβάκον.

Μεταξὺ τῶν ἐγκολπιῶν ἐξέχει διὰ τὴν λεπτότητα τῆς ἐργασίας καὶ τὴν τέχνην μικρὸν τετραβάγγελον ἔργον Ἀθ. Τομμούρη τοῦ ἀρχιχρυσόχου τοῦ Ἀλῆ πασσα.

Πολὺ κατώτερον τὴν ἀξίαν καὶ τὴν τέχνην ἀλλ' ὑπέρτερον ὑπὸ ἱστορικὴν ἐποψίν εἶνε τὸ φιλακτὸν (γαίμαλι) τοῦ στρατάρχου Καραϊσκάκη.

Τὰ ἐνδύματα εἶνε μεμετρημένα, διότι βεβαίως φεῖρονται εὐκολώτερον τῶν ἄλλων ἀντικειμένων,

ἢ καὶ χρησιμοποιῶνται μεταβαλλόμενα εἰς οικιακὰ καλύμματα κλινῶν καὶ ἀνακλιντρῶν, ὡς πάντες γνωρίζομεν.

Ἔδρα ἐν ἣ καθήμενος ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης προήδρευε τῶν προύχοντων τῆς Ὑδρας.

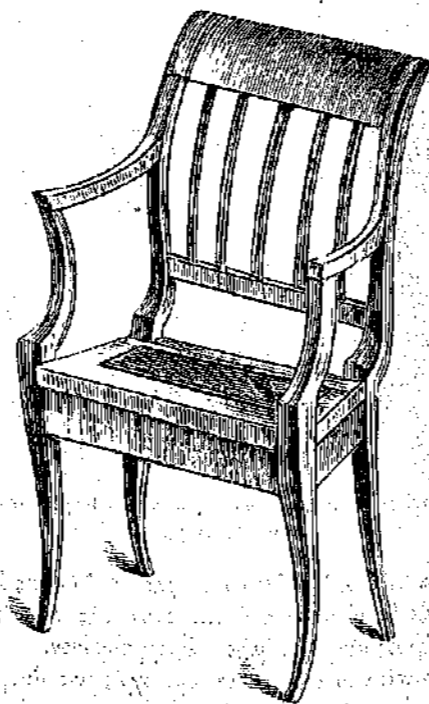
Βαρυτάτη καὶ θαμβούσα διὰ τῶν πλούσιων χρυσῶν κεντημάτων τῆς εἶνε ἡ φέρμελῆ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη. Ὡραῖον τὸ ἐξ ἐρυθροῦ βελούδου χρυσοπάρυφον φόρεμα ἀνήκον ἄλλοτε εἰς μιαν τῶν γυναικῶν τοῦ Κιαμῆλιμπη καὶ συλληθὲν μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Τριπόλεως, περιεργότατος δὲ ὁ σκοῦφος τοῦ ὑδραίου ναυτικοῦ Λ. Θεοδωράκη, ὅστις εἶνε πᾶν ἄλλο ἢ ὅτι ἐννοοῦμεν κοινῶς διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ σκοῦφου. Ἀδύνατον νὰ μὴ αἰσθανθῆ τις βίγος συγκινήσεως παρερχόμενος πρὸ τῶν γυναικείων ἐκείνων στολῶν, αἵτινες ἐστάλησαν ἐκ Μεσολογγίου. Δὲν εἶνε περιχρῶσοι, δὲν εἶνε πολυτελεῖς, ἀλλ' εἶνε τι πλέον, εἶνε αὐταὶ ἐκείναι, ἃς ἐφρονόχοι μεσολογγίτιςσαι συνεξελθοῦσαι μετὰ τῆς ἡρωϊκῆς φρουρᾶς κατὰ τὴν νύκτα τῆς 10 ἀπριλίου 1826. Ἄξιον δὲ ἰδιαιτέρως μνείας εἶνε ὅτι μία ἐξ αὐτῶν, γραιὸν ἦδη ὅπως ἡ συμπολίτις αὐτῆς ἐκείνη, ἦν ὁ κ. Παλαμῆς ἐξύμνησε, παρέδωκεν αὐτῇ ἡ ἴδια μετὰ δακρύων τὸ φίλτατον ἐνδυμα. τῆς νεότητός τῆς, παραγγέλλουσα μόνον νὰ τῇ ἐπιστραφῇ ἀσφαλῶς, διότι

ἔχει παραγγείλει εἰς τὰ τέκνα τῆς, ὅπως ἢ Γραγιά:

Τώρα σὺν ἔρῳ ἡ ἔρα μου καὶ φύγω καὶ πεθενο
Ἐσεῖς νὰ τ' ἀποδώσετε ἔς τὴν κάσα μου ἐπάνω
Παιδιὰ μου, δὲ 'μου φαίνεται κακὸς ὁ χάρος ἴδου
Ἐὰν συλλογιέμαι πὺς ἐκεῖ μαζὶ μ'. αὐτὰ θὰ λυθῶ.

Νομισματοσῆμα, μέταλλια, καὶ σφραγίδες ἐκτίθενται πλείστα. Πλουσιωτάτη δὲ εἶνε ἡ συλλογὴ τοῦ κ. Π. Λάμπρου περιλαμβάουσα ὑπὸ τὰς 70 σφραγίδας δημοσίας, ὧν τινες ἐδημοσιώθησαν ἄλλοτε ἐν τῇ Ἔστια. Ἡ ἀπαριθμῆσι αὐτῶν ὁ ἀπῆται χρόνον καὶ χρόνον πολὺν, ὅθεν περιφραμεθα μόνον εἰς τὴν μνείαν τῆς σφραγίδος τοῦ Γεωργίου Ὀλυμπίου, τῆς τοῦ Γ. Κουντουριώτου τῆς τοῦ Κυβερνήτου, τῆς τοῦ ἀρματοῦ Κουπλου, τῆς τοῦ ἀρμολογοῦ Κρήτης Ε. Τομπάζη κλπ. Ἐκ τῶν μετὰλλων ἀριθμοῦμεν 1) τὸ κοπὴν ἐκ ἀνάμνησιν τοῦ Μ. Μπότσαρη 2) τὸ τοῦ Μεσολογγίου 3) τὸ τοῦ Μιαούλη 4) τὸ τοῦ στρατηγοῦ Μαιζῶνος 5) τὸ τοῦ Πετρόμπεη 6) τὸ τοῦ Γερμανοῦ Πατρῶν κλπ. Συμπληροῦμεν τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ τμήματος διὰ τῶν δύο ἑδρῶν ὧν ἡ μὲν εἶνε ἐκείνη, ἐφ' ἧς καθήμενος ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης προήδρευε τῆς Δημογεροντίας ὁ Ὑδρας, ἡ δ' ἑτέρα φέρει ἐπὶ τοῦ ἑρσιωνῶν τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν δηλοῦσαν τὴν ἱστορικὴν ἀξίαν τῆς:

ΠΡΩΤΟΣ ΘΡΟΝΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΠΟΙΟΥ ΕΚΑΘΗΣΕ ΚΑΤΑ ΠΡΩΤΟΝ Ο ΦΘΑΛΑΣ ΕΝ ΝΑΥ ΠΛΑΪΩ Η Α. Ε. Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ ΕΝ ΜΗΝΙ ΙΑΝΝΟΥΑΡΙΩ ΤΗ 8 ΕΝ ΕΤΕΙ 1828 Ε. Π.

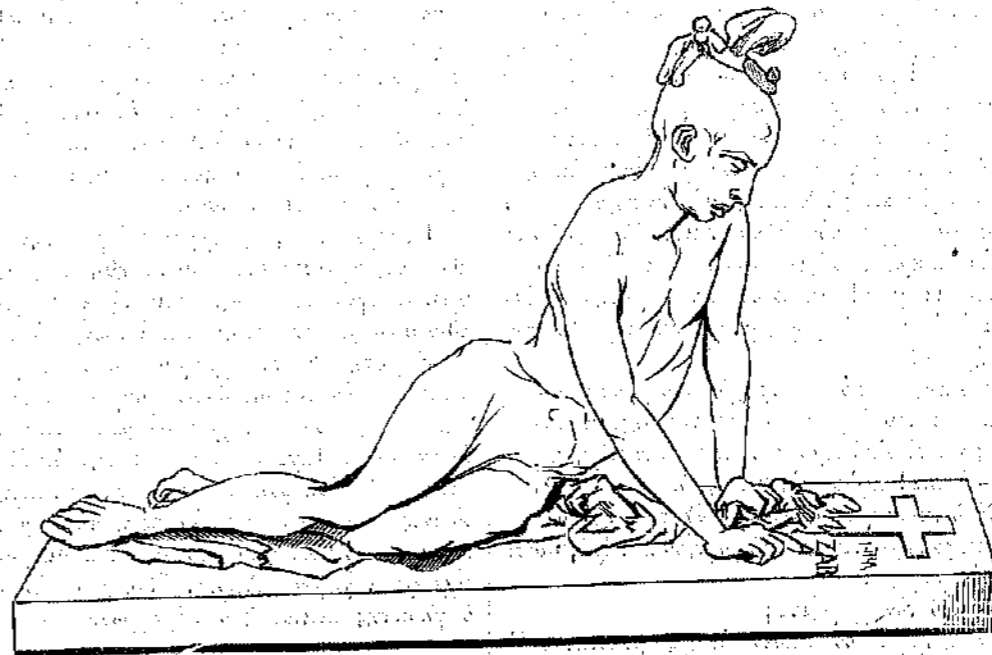

Ἔδρα ἐν ἣ ἐκάθησεν ὁ Καποδιστριας ἀποθησαυρῆς εἰς Ναύπλιον.

Τὴν ἑδραν ταύτην προσήνεγκεν ὁ ἰατρός τοῦ ἐν Ναυπλίῳ νοσοκομείου Στεφανίτσης εἰς τὸν Καποδιστριαν, ὅτε οὗτος ἄμα τῇ ἀφίξει τοῦ ἐπισκέφθη τὸ νοσοκομεῖον. Μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ὁ ἐπὶ τῆς ἑδρας καὶ ἐφύλαξεν αὐτὴν ἐπιμελῶς. Τῶν δύο τούτων ἑδρῶν διὰ

τὸ περίεργον τοῦ σχήματος ἀπεικονίσματα δημοσιεύομεν χάριν ἐκείνων, ὅσοι δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ ἴδωσιν αὐτὰ ἐν πρωτοτύπῳ.

Μὴ λησμονήσωμεν ἐν τέλει τὸ μέγα ἐπιπλοῦν ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς χαρτοθήκη εἰς τὸν Κυβερνήτην, καὶ τὸ κιβώτιον τῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου.

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ

Τὸ ὄρατον καλλιτέχνημα, οὗτινος ἀπεικόνισμα παρθέτως ἀνωτέρω, εἶνε ἔργον τοῦ ἐξοῦ Γάλλου ἀγαλματοποιοῦ καὶ φιλέλλητος Δαυὶδ ὁ Ἄντερ, παριστᾷ δὲ τὴν Ἑλλάδα γυναικὴ ὑπὸ μορφῇ νεάνιδος κρατοῦσαν ἐν τῇ δεξιᾷ στήθῳ καὶ δεκνύουσαν τὴν ἐπὶ τοῦ μνημείου ἐπιγραφὴν Μάρκος Μπότσαρης. Ἐπιθῆθη δὲ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἐν Μεσολογγίῳ ἀρματοῦ τῆς τοῦ Σουλίου ἤρωος κατὰ τὸ 1836 ἢ 1837. Ὅτε ὁμοῦ, κατὰ τὸ ἔτος 1852, ἐφορίσθη ὁ Δαυὶδ τῆς Γαλλίας ὑπὸ Ναπολέοντος τοῦ Γ', διήλθε τοῦ Μεσολογγίου μετὰ τῆς συζυγῆς αὐτοῦ, εὐρών τὸ ἀγαλμᾶ του ἡμισητηρασμένον, ἐκλασε δὲ τὴν ταιαυτην κατάστασιν αὐτοῦ. Τὴν ἐκ τούτου δὲ προσαπτεμένην μορφὴν εἰς τὸ ἔθνος συνεισθαλασάσα ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐλαβε τὸ ἀγαλμα κατὰ τὸ 1860 περίπου καὶ ἀπέστειλεν εἰς Γαλλίαν, ἕθα διασκευασθῆν ἱστορίαν εἰς Ἀθήνας, καὶ ἔδη ὑπάρχει ἐν τῇ ἐκθέσει, καλύπτει καὶ τοῦτο κόσμημα αὐτῆς.

Περὶ τοῦ ὄρατου ἔργου τούτου ἐδημοσιεύθη ἄλλοτε ἐν τῇ Ἔστια, (Τόμος I', σελ. 714) συγκινητικὸν διήγημα τοῦ διασημοῦ Γάλλου συγγραφέως Ἰουλίου Κλαρετῆ, περιγράφον τὴν ἱστορίαν τῆς συλλήψεως τοῦ καλλιτεχνήματος καὶ τὴν φιλοφρονεῖσιν αὐτοῦ, ἧτις ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον τῆς καλλιτεχνίας πρὸς ἀπεικόνισιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦ μνημείου αὐτοῦ. Τὴν διήγησιν ταύτην, πλήρη περιπέτειας καὶ ἐντυπωσιασμοῦ, ἐκρίναμεν καλὴν ἀντιπάλιν ἄλλου νὰ ἀναδημοσιεύσωμεν ἐνταῦθα, πεποιθότες ὅτι λίαν εὐχάριστον ἀνάγνωσμα παρέχομεν τοῖς συνδρομηταῖς τῆς Ἔστιας.

Τὸ ὄρατον καλλιτέχνημα, οὗτινος ἀπεικόνισμα παρθέτως ἀνωτέρω, εἶνε ἔργον τοῦ ἐξοῦ Γάλλου ἀγαλματοποιοῦ καὶ φιλέλλητος Δαυὶδ ὁ Ἄντερ, παριστᾷ δὲ τὴν Ἑλλάδα γυναικὴ ὑπὸ μορφῇ νεάνιδος κρατοῦσαν ἐν τῇ δεξιᾷ στήθῳ καὶ δεκνύουσαν τὴν ἐπὶ τοῦ μνημείου ἐπιγραφὴν Μάρκος Μπότσαρης. Ἐπιθῆθη δὲ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἐν Μεσολογγίῳ ἀρματοῦ τῆς τοῦ Σουλίου ἤρωος κατὰ τὸ 1836 ἢ 1837. Ὅτε ὁμοῦ, κατὰ τὸ ἔτος 1852, ἐφορίσθη ὁ Δαυὶδ τῆς Γαλλίας ὑπὸ Ναπολέοντος τοῦ Γ', διήλθε τοῦ Μεσολογγίου μετὰ τῆς συζυγῆς αὐτοῦ, εὐρών τὸ ἀγαλμᾶ του ἡμισητηρασμένον, ἐκλασε δὲ τὴν ταιαυτην κατάστασιν αὐτοῦ. Τὴν ἐκ τούτου δὲ προσαπτεμένην μορφὴν εἰς τὸ ἔθνος συνεισθαλασάσα ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐλαβε τὸ ἀγαλμα κατὰ τὸ 1860 περίπου καὶ ἀπέστειλεν εἰς Γαλλίαν, ἕθα διασκευασθῆν ἱστορίαν εἰς Ἀθήνας, καὶ ἔδη ὑπάρχει ἐν τῇ ἐκθέσει, καλύπτει καὶ τοῦτο κόσμημα αὐτῆς.

Ἐπὶ τῆς ἐλευθερώσεως τῶν ἐξῆπτων καὶ ποιητῶν καὶ καλλιτεχνῶν καὶ ἀνδρῶν στρατιωτικῶν. Ἡμέραν τινὰ ὁ Δαυὶδ περιεφέροτο μόνος του ἐν τινι κοιμητηρίῳ, διέκριεν δὲ νεκρῶν τινα κόρην, παιδίον ἔτι, ἧτις γονατισμένη οὔσα πρὸ τινος τάφου ἐσυλλάβιζε τὴν ἐπιτύμβιον ἐπιγραφὴν διὰ τοῦ δακτύλου ἀκολουθοῦσα τὴν σειρὰν τῶν γραμμάτων. Ἦτο συγκινητικὸν ἄμα δὲ καὶ ἀπλοῦστατον τὸ πρᾶγμα· ἡ ζωὴ μετὰ κόπου κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ ἀναγνώσῃ τοῦ θανάτου τὸ μυστήριον.

— Ἐύρον τὴν σύνθεσιν τοῦ καλλιτεχνήματος μου, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ γλύπτης.

Ἐμελλεν ἀκόμη νὰ εἴρῃ τὸ ὑπόδειγμα.

Ἐν ᾧ ποτὲ ἐπορεύετο νὰ γευματίσῃ ὁ Δαυὶδ μετὰ τοῦ Βίκτωρος Οὐγγῶ εἰς τὸ πανδοχεῖον τῆς γραιῆς Σαγέ, συνήτησεν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ ἄρου Παρνασσού, παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ ἐφημερίου, εἰς ἣν ἔπειτα κατέκησεν ὁ Sainte-Beuve, νῆαν δεκαεσσάρων ἐτῶν, περιβεβλημένην βᾶκην, ἰσχνὴν, ἀλλὰ θελτικωτάτην. Ὁ Δαυὶδ ἔστη πρὸ αὐτῆς τὴν παρατηρεῖ, τὴν ἐρωτᾷ καὶ λαμβάνει σημεῖωσιν τοῦ ὀνόματος τῆς καὶ τῆς κατοικίας τῆς.

— Κλημεντίνη...
 — Έχω και το υπόδειγμά μου, είπεν ο γλύπτης τῷ ποιητῇ.
 Τὸ κοράσιον ἐκεῖνο τὸ ἰσχνόν, τὸ ἀσθενές, ἦτο, εἴπομεν, ὄραϊον. Ἐμελλε τὸ κοράσιον ἐκεῖνο νὰ γείνη ἢ ἐνοσάρκωσις τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος, τὸ ἀσθενικόν της σῶμα ἐμελλε νὰ ζήσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας ἐν τῷ μαρμάρῳ τοῦ ἀνδριαντοποιοῦ....
 Ἡ ὄραση ἠπορεύετο εἰς τοὺς Δαυὶδ, συνοδευομένη ἐνίοτε ὑπὸ τῆς γραίας της.
 Ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ γλύπτου, ἐν ὅδῳ Φλευρίου, ὑπῆρχεν ἀνηρτημένος ὀρειχάλκινος Χριστὸς ἐπὶ βελουδίνου ἰδάφους μὲ ὄραϊον πλάσιον, τὸν ἕποικον Χριστὸν συχνάκις παρετῆρει ἡ γραία.
 Ἡμέραν τινά, ἐν ᾗ τὸ κοράσιον ἐνεδύετο μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐργασίας, εἶπεν εἰς τὸν γλύπτην.
 — Ἀχ! ἐκεῖνος ὁ Χριστὸς, μὲ τὴν κορνίζα του! Ἡ μάνα συχνὰ τὸν ἐνοθαίρει... Ἄν ἠθέλατε νὰ τὸν ξεκάμειτε, κύριε Δαυὶδ, καλὸς θὰ ἦτο διὰ τὸ πτωχικὸ μας! Μπορούσατε νὰ κρατήσατε ὅσο κάνει ἀπὸ τὴν πληρωμὴ μου, σιγὰ σιγὰ θὰ τὸν ξεπλήρωσα!
 Συνεινήθη ὑπὸ τὸν τραχὺν του μύστακα καὶ τὰ πυκνὰ του ὄφρυδια ὁ καλλιτέχνης, καταβισβάσας δὲ τὸ εἰκόμισμα εἶπε πρὸς τὴν κόρην.
 — Καλὰ! ἀφ' οὗ τὸν θέλεις, λάβε τον. Ὅσας δὲ ὁ πειρασμὸς ἀεὶ ὀδηγεῖ νὰ πράξῃς τὸ κακόν, παρατῆρει τον καὶ συλλογίζου καὶ ἐμὲ, διότι σοῦ τὸν χαρίζω.
 — Μοῦ τὸν χαρίζετε;
 Καὶ ἡ χαρὰ τοῦ παιδίου ὑπῆρξε βαθεῖα, ὁ δὲ Δαυὶδ ὡς ὑπὸ ἱεροῦ πυρετοῦ κατεληγμένος ἐργάζετο, ἔχων τὸ παιδίον ἐκεῖνο ὡς πρότυπον, εἰς ἀποτελειῶσιν τῆς Νεαρᾶς Ἑλληνίδος, τῆς συλλαβίζουσης τὸ ὄνομα τοῦ Μάρκου Βότσαρη.
 Ἡ ποίησις του ὅλη εἶχε μεταδοθῆ εἰς τὸ μαρμάρινον ἐκεῖνο σῶμα ἀσθενικοῦ κορασίου, ἡ φιλοπατρία του ὅλη εἰς τὸ ἡμικλίον ἐκεῖνο ἀγάλμα, ὅπερ ἐμελλε νὰ κοσμήσῃ τὸ μνήμα τοῦ ἥρωος...
 Ὅτε τὸ ἔργον ἐπερατώθη, ἐχρειάσθη νὰ ἀποχωρισθῆ ἀπ' αὐτοῦ, ὁ καλλιτέχνης. Αὐτὸς ὁ Δαυὶδ ἐγράφεν ὡς τις ἄλλος Πυγμαλίων— ἀλλ' ὡς πατὴρ καὶ ὄχι ἐραστής— ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Μία νύξ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, τὰ ἐξῆς.
 « Σ' ἐτελείωσα, φίλτατόν μου τέκνον! Θὰ καταλείψῃς τὴν Γαλίαν διὰ νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν ὄραϊαν Ἑλλάδα! Σὲ ἠγάπων τόσον! Ἀχ! Σὲ ἠγάπων ὅσον πατὴρ τρυφερός ἀγαπᾷ τὴν κόρην του! Θὰ φύγῃς ἀπὸ τὴν χώραν τῶν εὐγενῶν ἐμπνεύσεων καὶ τῶν μεγάλων ἔργων, καὶ θὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν χώραν, ἐν ἣ καὶ αἱ ἐμπνεύσεις αἰ εὐγενεῖς καὶ τὰ ἔργα τὰ μεγάλα κατὰ πρῶτον ἐβλάστησαν. Θὰ σὲ ζεσταίη τῆς Ἀττικῆς ὁ ἥλιος, οὗτινος ἐδῶ δὲν ἔχομεν παρά ὠχράν μόνον ἀντανάκλασιν. Ὅταν θὰ ὑψούται τὸ ἀστρὸν τῆς

ἐσπέρας, ὡς τις σκέψις τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν γλακόν τῆς Ἑλλάδος ὄρῃζοντα, μία του ἀκτίς θὰ πτηεπὶ τοῦ μετώπου σου τοῦ μελαγχολικοῦ, διὰ εἶσαι πολὺ λυπημένον, ταλαίπωρόν μου τέκνον! Ἡ λατρεία τοῦ δημοκρατικοῦ Δαυὶδ πρὸς τὸν Χριστὸν εἶνε ἀξία παρατηρήσεως, κατὰ τὸν ὅμοιον δημοκρατικοῦ πρὸς τὸν Δαυὶδ πάντες σχεδὸν οἱ δημοκρατικοὶ τοῦ 1848. Ὁ Ἐσκιρὸς θὰ ὠμίει εὐχαρίστως περὶ τοῦ φιλοπατρίδος Ἰησοῦ, ὁ δὲ Λαμμενναὶ ἀναλαθὼν νὰ συντάξῃ σχεδὸν δημοκρατικοῦ συντάγματος, ἤρχιζεν οὕτω: « Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῆς θελήσει τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ Ἀποσταλείσης τῆς Νεαρᾶς Ἑλληνίδος εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Φειδίου, ὁ Δαυὶδ, τραπεῖς ἐπὶ ἄλλῃ ἔργα, ταχέως ἐλησημόνησε τὸ ἀσθενικὸν κοράσιον τῆς ὁδοῦ τοῦ Παρισσοῦ.
 Ἐσπέραν τινά, ἐξερχόμενος ὁ γλύπτης τῆς ἐκτικῆς ἐνὸς ἀρχιτέκτονος, συνηγήθη πρὸς τινα ἐθροῦπον ἀγνωστον ὄλωσ, ὅστις τῷ κατέφερεν ἑσπέρην δῦο φοβεράς πληγὰς καὶ ἤνοιξε τὸ κρανίον.
 Ἐργάτης τις τυπογραφείου ἔδωκε χεῖρα βοηθείας εἰς τὸν Δαυὶδ, ὅστις ἐσυρεν ἑαυτὸν μέγιστον τῆς οἰκίας του, εὐτυχῶς δὲ μετὰ τινα χροῖα ἐθεραπεύθη. Εἶχε δὲ πάντοτε τὴν ὑπόψιν ἡ αἴτιος τῆς δολοφονίας ἐκεῖνης ἦτο γλύπτης πτωχικὸς δὲν ἠθέλε νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα, καὶ κατὰ τοῦ ὁποίου γλύπτου εἰς τινα διαγωνισμόν εἶχε φέρει ψῆφον ὁ Δαυὶδ. Ἐλεγε δ' ἄλλως ἢ ὁ γλύπτης ἐκεῖνος ἦτο παράφρων.
 Μετὰ τινα ἔτη, ὅτε εἶχε πλέον λησημονηθῆ ἀπόπειρα ἐκεῖνη τῆς δολοφονίας, ὁ Δαυὶδ ἐλάμβαν ἡμέραν ἐπίστολὴν, δι' ἣς προσεκαλείτο νὰ ὑπάγῃ, μετὰ μεσονυκτίου καὶ μιᾶς ὄρας, εἰς τινα οἰκίαν τοῦ πρᾶστοι τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου. Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς εἶχε χαραχθῆ συμβολικὰ ἔσημα ὑπὸ τινων πατριωτῶν, ἐξ ὧν ὁ Δαυὶδ ὑπέθεσεν ὅτι θὰ πρόκειται ἴσως περὶ μυστικῆς τινος συνεντεύξεως ἐξορίστων. Ἐλέγετο δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ὅτι ἡ οἰκία, εἰς ἣν ἐμελλε νὰ ὑπάγῃ, δὲν εἶχε θυρωρόν, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ συμπαραλάβῃ μετ' ἑαυτοῦ κλεφτοφάναρον. Εἰς τὸ τέταρτον πᾶτωμα θὰ ἔβλεπε κεκαρπαγμένον ἐπὶ τῆς θύρας διὰ κίμωνος λευκὸν σταυρόν· εἰς τὴν θύραν ἐκεῖνη ἔπρεπε νὰ κτυπήσῃ καὶ θὰ τῷ ἠνοιγόν εὐθὺς. Ἡ πρόσκλησις ἦτο τινὸς πολὺ φημιαντικῆ, ἀλλ' ὁ Δαυὶδ ἦτο περίεργος. Ἐπορεύθη εἰς τὴν οἰκίαν Ἁγίου Ἰακώβου, εὐτυχῶς δὲ ὀλίγον πρὸ τοῦ μεσονυκτίου.
 Φθάσας εἰς τὸ τέταρτον πᾶτωμα, διέκρινεν λευκὸν σταυρόν. Κτυπᾷ. Οὐδὲις ἀνοίγει. Κτυπᾷ καὶ πάλιν καὶ ἐτοιμάζεται νὰ φύγῃ, νομίζων ὅτι ἠθέλησε νὰ ἀστείθῃ μὲ αὐτὸν κάποιος ἐκ τῶν φίλων τῆς οἰκίας, ὅτε ἡ γειτονικὴ θύρα ἀνοίγει καὶ παρουσιάζεται νέα κόρη μὲ τὸ κριθὸν εἰς τὴν

με ἀσθημα ἀγρίας ἐντροπῆς τὰ βλέμματα τοῦ Δαυὶδ, ὅστις ὑπῆρξεν οἰοῦντι ὁ ποιητῆς τῶν νεαρῶν της χρόνων. Τὴν παρηκολούθησεν ἡμέραν τινα πορευομένη εἰς ἐν τῶν ἀντρων ἐκείνων, ὅπου ῥέει ἀφθονὸν τὸ οἶνοπνευμα, καὶ κρατοῦσαν ἀπὸ τοῦ βραχίονος ἀνδρα σικτρὸν καὶ ἕλεινον ὡς ἐκεῖνη... Ἐπειτα πάλιν τῷ 1847 τὴν εἶδε κατὰ τὴν ὁδὸν τῶν Σφαγαίων. Ἦτο δειλὴ, ταπεινὴ, σικτρὰ, φακένδυτος.
 — Δὲν με ἀναγνωρίζετε, κύριε Δαυὶδ, τῷ εἶπεν. Ἐχετε δίκαιον, ἤλλαξα τόσον, τότε ἦμην εὐμορφη. Τώρα μοῦ ἐμαχαίρωσεν ὁ ἐραστής μου τὰ μάγουλα, ἀφ' οὗ προτῆτερα μὲ ἔδερεν καὶ μὲ ἐκλεπτεν. Ἐπειτα μοῦ ἐκοψε τὴν μύτην. Κόπιασε τώρα νὰ σταθῆς διὰ τὸν ὑπόδειγμα εἰς τοὺς γλύπτας!
 Καὶ ἐγέλασε γέλωτα ἀπαίσιον καὶ παγετώδη, ὃν ἐφρξεν ἀκούσας ὁ Δαυὶδ. Τῆς ἔδωκεν ἐλεημοσύνην, καὶ τὴν εἶδεν ἔπειτα ἀπαγομένην εἰς τὴν φυλακὴν!...
 Τοιαύτη ἡ ἱστορία τοῦ ὑποδείγματος, ἀς ἴδωμεν τώρα τί ἐγένετο τὸ ἔργον.
 Μετὰ τὸ πρᾶξικὸν τῆς 2 Δεκεμβρίου ὁ Δαυὶδ ἐξορίστος καὶ ὡς δημοκρατικὸς καὶ ὡς γλύπτης, μὴ στέρξας νὰ ἀποπερατώσῃ μετὰ τὴν ἀπόπειραν τῆς Βολωνίας τὸ μνήμα τῆς βασιλισσῆς Ὀρθησίας, ἐπλανήθη μετὰ τῆς θυγατρὸς του μακρὰν τῆς Γαλλίας, γέρον ἤδη ὢν τὴν ἡλικίαν. Ἠθέλησε νὰ ἰδῇ τὴν Ἑλληνίδα του, τὸ ἀριστούργημα τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ἠθέλησε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Μεσολόγγι, ὅπου εἶνε ὁ τάφος τοῦ Μάρκου Βότσαρη.
 Τῷ εἶπε δὲ τις τότε.
 — Μὴ ὑπάγῃς!
 — Διὰ τί; ἠρώτησεν ὁ Δαυὶδ.
 Τὸ διὰ τί τοῦτο ἐμελλε νὰ τὸ μάθῃ μετ' οὗ πολὺ.
 Μακρόθεν, ὅταν ἐφθασεν εἰς τὴν γωνίαν ἐκείνην τῆς γῆς, ὅπου ἀπέθανεν ὁ Βύρων, διέκρινεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄχυρώματος, ἕθα ἔπαιον ὁ Βότσαρης, τὸν τύμβον τοῦ ἥρωος, καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἦτο καταφανὴς ἡ Ἑλληνὶς του. « Ἐνόμισα, ἔλεγεν, ὅτι τὴν ἐβλεπα νὰ φήσῃ ὑπὸ τῆς χαρᾶς, διότι μετὰ τριάκοντα ἔτη ἐμελλε νὰ μὲ ἐπανίδῃ! »
 Προχώρη. Αἰσθάνεται ὅτι θὰ ἐπαναρχίσῃ πάλιν τὸ ὄνειρον τῆς νεότητός του. Ἀλλ' αἴφνης ἀφίνει κραυγὴν γοερὰν, κραυγὴν λύσεως καὶ πόνου, κραυγὴν μανιώδους ἀπελπισμοῦ. Ἡ δεξιά δάκτυλος ὁ δεικνύων τὰ γράμματά δὲν ὑπῆρχε πλέον. Τὰ αὐτῆς ἦσαν τεθραύσμενα. Συντρίμματα εἶχε γείνει ὁ ἕτερος τῶν ποδῶν, καὶ ἐφαίνετο τοῦ ἀγάλματος ἡ κόρη μαχαίρωμένη ὡς τὰ μάγουλα ἐκεῖνης, ἣτις ὑπῆρξε τοῦ ἔργου τὸ ὑπόδειγμα. Ἐπὶ τοῦ ἐξαισίου μαρμάρου εἶχον κενώσαι τὰ τουφεκία τῶν τὰ παλιῆκαρία, Ἀγγλοί

χειρά. Παρατηρεῖ τὸν Δαυὶδ, ὠχρὰ καὶ ἐξω ἑαυτῆς γενομένη τῷ λέγει.
 — Σεῖς εἶθε! σεῖς, κύριε Δαυὶδ!
 Ὁ Δαυὶδ ἦτο ἐκπληκτος, διότι ἀνεγνώρισεν ὅτι ἡ νέα ἐκεῖνη κόρη ἦτο τὸ ἀσθενικόν του κοράσιον, ἡ Νεαρὰ Ἑλληνίς τοῦ τάφου τοῦ Βότσαρη.
 — Εὐθύς νὰ φύγετε, κύριε, ἐξακολουθεῖ ἐκεῖνη, εἶπεν, διότι ἄλλως ἐλάθῃτε· θὰ σᾶς φονεύσουν καὶ θὰ χαθώμεν καὶ ἡμεῖς, ἐγὼ καὶ ἡ μητέρα μου... Θεὶ μου, δὲν ἤξευρα, πᾶς εἶθε σεῖς... Ἡ γλύπτῃς ἠσθάνθη δτι θὰ ἦτο ὑπερτάτη ἀπιστικὰ τὸ νὰ μείνῃ ἐκεῖ αὐτὸς ἕσπλος εἰς τὸν οἶκον τοῦ θανάτου. Ταχέως κατήλθεν, ἐκρύβθη ἐσπέρην ἐνὸς τοίχου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὁδοῦ. Μετὰ τινα λεπτὰ εἶδεν ἀνθρώπους νὰ διέρχωνται ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον. Πάντες εἰσέδυσον εἰς τὸν οἶκον ἐκεῖνον τὸν ὀρισμένον. Πιστεύω δὲ, ἔγραψεν ὁ Δαυὶδ, ὅτι διέκρινα καὶ τὸν παλαιὸν δολοφόρον μου. Οὐδένα ὅμως ἀνόμασε.
 Παρήλθον πάλιν πολλὰ ἔτη. Ὁ Δαυὶδ ἦτο περίεργος νὰ ἰδῇ τὴν οἰκίαν τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, ἕθα κατώκει ἡ κόρη, εἰς ἣν εἶχε χαρίσει τὸν Χριστὸν. Ἀνέβη εἰς τὸ τέταρτον πᾶτωμα καὶ ἐκτύπησεν.
 — Ἡ δεσποινὶς Κλημεντίνη, ἠρώτησεν ὁ γλύπτης, ἔδῳ εἶνε;
 Ἐργάτης δὲ τις ἐκεῖ εὐρισκόμενος, ἀπεκρίθη·
 — Δεσποινὶς Κλημεντίνη; δὲν τὴν ἤξευρα.
 Οὐδέις δ' ἄλλος τῶν κατοικούντων ἐν τῇ οἰκίᾳ εἶχεν ἀκούσει περὶ τινος Κλημεντίνης κατοικησῆσως ἐκεῖ. Εἶχε χαθῆ τὸ κοράσιον τοῦ 1827, τὸ ὅποιον εἶχε ποτε ἐνοσάρκωσει ἐν ἑαυτῷ τὸ ὄραϊον εὐμερον τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος!
 Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1843, ἐν ᾗ ὁ Δαυὶδ ἠκολούθει μετὰ τῶν ἄλλων ἑταίρων τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ὀρλιῶν Τεχνῶν τὴν κηδείαν τοῦ γλύπτου Cortot, διέκρινεν καὶ πάλιν τὸ ὑπόδειγμά του. Ἦτο γυνὴ τριάκοντα εἰσῶν, ὄραια πάντοτε, ἀλλ' ἕλεινη, μὲ τετριμμένον σάλιον. Εἶχεν ὑπὸ μᾶλιν τὸν ὀρειχάλκινον ἐκεῖνον Χριστὸν καὶ ἔχεται νὰ τὸν πωλήσῃ... Εἶχε κάμει πολλὰ βήματα εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ πονηροῦ... Ἠθέλε νὰ ἀφήσῃ τὴν κηδείαν ὁ Δαυὶδ διὰ νὰ τὴν ἐνταμώσῃ, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο. Παρατήρησεν ἔπειτα εἰς ὀλίγα τὰ καταστάματα διὰ νὰ εὕρῃ τὸν Χριστὸν, καὶ νὰ τὸν ἀγοράσῃ, ἀλλὰ δὲν τὸν εὗρε.
 Βραδύτερον, μετὰ πέντε ἢ ἕξ περίπου ἔτη, ὁ γλύπτης διέβλεπε συχνὰ τὴν κόρην ἐκεῖνην, ἣτις εἶχε καταπέσει μέχρι τῆς κατωτάτης βαθμίδος τοῦ ἑλαττώματος, καὶ ἣτις ἐπέφερεν εἰς τὰ ἀνοσιπλάγια τῶν βουλιβαρίων τῶν ἐκτὸς τῆς πόλεως τὴν ὄψιν αὐτῆς, τὴν ἀξίαν ἀκόμη γλυπτικῆς φιλίας, ἀλλ' ὅμως ἀπαίσιαν καὶ ἀποφεύγουσαν

δὲ πρὸς τοῦτοις περιηγηταὶ εἶχον γράφει ἀσεβῶς τὰ ὀνόματα τῶν ἐπὶ τῶν μαρμαρολεῦκων νωτῶν τῆς κόμης.

Φοβερὸν κεφάλαιον τῆς βιογραφίας ἐνὸς καλλιτέχνου! Ἐγένει πόρνη τὸ ὑπόδειγμα, κατεστράφη τὸ καλλιτέγνημα, ἐπλανᾶτο ἐξόριστος ὁ γλύπτης!

Ἐπισκευάσθη ἔκτοτε ἡ Ἑλλησίς ἀλλ' ὁ Δαυὶδ εἶχε πληγὴν τὴν καρδίαν, καὶ ἀπερχόμενος τοῦ Μεσολογγίου, ἔγραψεν· «Ἦξευρον ὅτι ὁ Βύρων εἶχε ταφὴν παρὰ τὰ ὄχυράματα τοῦ Μεσολογγίου, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνακαλύψω εἰς παῖον ἀκριβοῦς μέρος. Ἠθέλησα νὰ ἴδω τὸν οἶκον ἐν τῷ ὄποιῳ ἀπέθανε, καὶ εἶμαθον ὅτι τὸν κατηδάφισαν. Ἡ ἀγνώμων λήθη εἶνε ἔμφυτος εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Σήμερον τὴν πρωΐαν ἀπεχαιρέτησα τὴν πτωχὴν ἀκρωτηριασμένην μου. Τὸ πλοῖον διέρχεται πρὸ τῆς Κεφαλληνίας καὶ τῆς Ἰθάκης. Βλέπω εἰς τὸν ὄριζοντα τὸν τύμβον, βλέπω τὰ ὄχυράματα, βλέπω ἐν μικρῶν λευκῶν σημείον εἶνε ἡ Ἑλλησίς μου. Δάκνεται ἡ καρδία μου ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι τὴν ἀφίνα ἐκθετο εἰς τοὺς ἀνέμους καὶ εἰς τὰς ὕβρεις τῶν βαρβάρων, οἵτινες ἤδη ἐν μέρει τὴν κατέστρεψαν...»

Καὶ οἱ βάρβαροι οὗτοι ἦσαν Ἕλληνες!

ΓΝΩΜΑΙ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

[Ἐκ τῆς «Διηγήσεως συμπτῶν τῆς Ἑλλην. φυλῆς κτλ.»]

Εἰς τὸ 1821 Ἰουλίου 20 συνέτριψαν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης καὶ ὁ Κολοκοτρώνης εἰς τοὺς ἰσκιούς τῶν δένδρων τοῦ Ἄστρου τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὅπου ὁ Ὑψηλάντης εἶχε φθάσει. Ἰδὼν ψιττὴν στρωμένην εἰς φύλλα, ἀσπὶ μὲ βετσινόκρασο, μισθὸ φλασκί διὰ ποτῆρι καὶ ψωμί ὄχι πρώτης ποιότητος ἦτον ἡ ἐτοιμασίαι τοῦ γεύματος. Ὅταν ἐκάθησαν, κόνοντας ὁ Κολοκοτρώνης τὸ ψιττὸ μὲ τὰ χέρια του εἶπεν εἰς τὸν Ὑψηλάντην· «Αὐτὰ εἶναι τὰ χρυσὰ περώνια καὶ τὰ χρυσὰ μαχαίρια τῆς Ἑλλάδος, καὶ αὐτὸ τὸ βετσινόκρασο τὰ πολύτιμα κρυσά της.» Ἄρσεν εἰς τὸν φιλόπατριν Ὑψηλάντην τὸ γεῦμα τοῦ Κολοκοτρώνη, ἐπειδὴ ἐνόησε τὸ πνεῦμά του. Ἦθελε νὰ τὸν προλάβῃ ὁ Κολοκοτρώνης μὲ μάθημα, αὐτὸν ἀνοηθεμένον μὲ ὅλην τὴν πολυτέλειαν τῆς εὐζωίας, καὶ νὰ τοῦ εἰκονίσῃ τὰς δεινοπαθίας τοῦ ἑλληνικοῦ πολέμου, ἀλλὰ συνάμα καὶ ὅτι μὲ τὰ μέσα τῆς τόπου, ἐν καὶ ἀτελεῖ, πρέπει νὰ γενναιοφυσῶν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ πολεμήσῃ τὸν ἐχθρὸν.

Εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Τροιζήνος ἔρριψαν ὅλους τοὺς τίτλους καὶ ἐμπόδισαν τὸ ἱερατικὸν νὰ ἀνακατόνεται εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα. Ὁ Κολοκοτρώνης ἐπρόβαλε νὰ καταργηθῶν οἱ τίτλοι εἶπε «Σεβαστὴ συνέλευσις, καὶ γενναῖοτατον, καὶ ἐξοχώτατον, καὶ ἐνδοξότατον, καὶ ἐλαμπρότατον, καὶ πανιερώτατον ἀκρόν μὲ ἡμᾶς δὲν ἤλλαξά· εἶμαι ὁ ἴδιος.»

Εἰς τὴν νῆσον Ζάκυνθον ἐσυνήθισε καὶ ἔπαυσε τὸν Κουλίαν μικρὸν τὴν ἡλικίαν καὶ ἀνέβηκεν ἀπὸ τὴν Παναγίαν τοῦ Πικριδῆ τὸν δρόμον τοῦ κάστρου· τοῦ ἔδειχνε τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν βουνά της καὶ τοῦ ἔλεγε, ἀεκεῖ ἔζησαν οἱ προπάτορές μας τῶρα ἡ γῆ ἐκείνη στενάζει εἰς τὸ ζυγόν.»

Λέγουν ὅτι εἰς τὸν σκοτωμὸν τοῦ Καραϊσκάκη μαυθάνοντάς τον ἐμυρολόγησε ὡσαν γυναῖκα

Πηγαινάμενος μίαν φορὰν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὸ Ἀνάπλι, ὅταν ἐρωτήθη τί νεώτερα εἶδεν εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶπε· αἶδα πρᾶγμα ὅπου δὲν εἶδα ἄλλη φορὰ τῶσαν χρόνων ὅπου εἶμαι ἡ γυναῖκες ὡς τὰ τῶρα ἤξευρα· πῶς ἐφουσκῶσαν ἀπ' ἐμπρός, εἰς τὰς Ἀθήνας εἶδα ὅτι φουσκῶσαν ἀπὸ πίσω.» Ἀπέβλεπεν ὁ λόγος του τὸ ἀδύνατον τῶν τότε γυναικείων φορεμάτων.

Τὸ ἀν' ἔλεγεν ἐσπάρθη πολλαῖς φοραῖς, ἀλλὰ δὲν ἐφύτρωσε.

ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

Ἐρωτηθεὶς ὁ Καραϊσκάκης πῶς εἴμπορει εἶναι πολεμικός νὰ γένη μέγας καὶ ὑπόληπτικός, εἶπε· «Φρόνιμος καὶ παληκάρι, πλούσιος καὶ γαλαντόμος, μέγας γίνεταί εἰς τὸν κόσμον.»

Περὶ δειλοῦ στρατιώτου

Φοβιτοῦαρος τὸ ἀσκέρι ὡς πανούκλα τὸ μοῦλο. Καὶ δειλὸς ἀπηλπισμένος γίνεταί ἀνδρείωμενος. (Ἐκ φυλλαδίου ἐκδοθέντος μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καραϊσκάκη ὑπὸ Γεωργίου Γαβὴ Δελθινωκίτου.)